

GEORGE CONSTANTIN:

„Aș fi putut face mai mult, dar...”

□ Stimate maestre, premiul "Horia Lovinescu", instituit de revista "Teatrul azi" și de Grupul de Societăți Glob R și care vi s-a acordat pentru întreaga dumneavoastră activitate, ne duce cu gândul în primul rând la creațiile realizate în piesele lui Lovinescu și la perioada când el a fost director la "Nottara", teatru pe care îl slușiți și astăzi. Din această perspectivă, ce importanță acordați acestui premiu?

■ Pentru mine acest premiu înseamnă foarte mult, așa după cum Horia Lovinescu a însemnat foarte mult în viața mea artistică. O adevărată cotitură. Am fost foarte bucuros că cineva și-a adus totuși aminte, în nebunia asta pe care o trăim, de Horia Lovinescu, un mare dramaturg, unul din cel mai mari dramaturgi pe care l-am avut țara. Ar fi fost nedrept să fie dat uitării. Spuneam că Horia Lovinescu a reprezentat un moment important, poate cel mai important în cariera mea artistică, fiindcă, în afară de faptul că am jucat în foarte multe piese ale lui - șase-șapte, cred - în perioada cât a fost director (vreo 20 de ani) am jucat și alte multe roluri care au constituit trepte în viața mea artistică. După moartea lui, lucrurile s-au schimbat, și la "Nottara", și în viața mea... Momentul acela a rămas excepțional pentru mine, și vreau să mulțumesc încă o dată lui Radu Dumitru și revistei "Teatrul azi" pentru ideea de a-l readuce pe Horia Lovinescu în atenția tuturor.

□ Să ne amintim câteva din succesele acelei perioade: Petru Rareș, Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă, Karamazovii...

■ A scris, așa zice, Petru Rareș pentru "Nottara" și, implicit, pentru mine. Imediat ce a venit la direcție. Era printre pușinii dramaturgi - dacă nu singurul - care scriau pentru actori, pentru oamenii din teatrul lui, în primul rând. Jocul..., una dintre cele mai bune piese ale lui Lovinescu, a avut o viață foarte lungă. Am luat și premiul cu ea. Un mare succes al teatrului, ca și Karamazovii, cu care am făcut o impresie excepțională în turneul întreprins la Moscova și Leningrad. A mai fost și Paradisul sau alte piese, scrise pentru colegii mei, care și-au găsit astfel roluri excepționale: Hossu și Ioana Crăclunescu în Ultima cursă, Repan și Gilda Marinescu în Și eu am fost în Arcadia... Apoi, Horia Lovinescu a fost un mare domn, un senior în lumea teatrului. A ajutat foarte mulți artiști, scriitorii, care au debutat în teatrul lui. Mi-amintesc că, la un moment dat, a deschis sala Studio numai și numai pentru dramaturgii tineri. A ajutat și foarte mulți regizori, a angajat mulți actori. Dan Mlcu și Alexandru Repan, de pildă, sînt produse ale lui. La fel Dana Dogaru, Horațiu Mălaele, Ștefan Radof, Varga, Hossu. După părerea mea, forurile care pot lua măsuri ar trebui să se gîndească să dea acestui teatru numele lui Horia Lovinescu, cel care l-a dus într-un fel de glorie. Există, e adevărat, și unii care-l reproșează anumite piese, Citadela sfărîmată de pildă. Mi se pare o impletate, pentru că aceasta rămîne o mare piesă, care nici nu minte față de realitatea unei epoci. În orice caz, dincolo de orice discuții, cred că numele lui merită să stea pe firma unui teatru pentru care a făcut atît de mult.

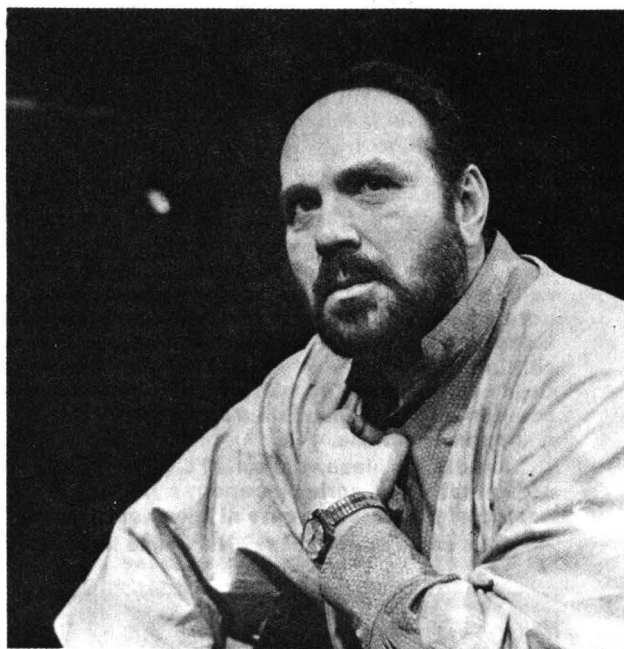
□ Într-un fel, această perioadă de glorie a Teatrului "Nottara" a coincis și cu gloria carierei dumneavoastră. Ce puteți spune despre prezentul și perspectivele teatrului de care sînteți atît de atașat?

■ E o întrebare delicată. Venind la această întîlnire, mă gîndeam că înainte se făcea un repertoriu în funcție de necesitățile, de forțele teatrului, chiar și de amplasarea lui pe bulevard. Nu se mai întîmplă așa. Fiecare - și mă gîndesc la actorii reprezentativi - vine cu plesuța sub braț și cu regizorul de mină. Dacă l-a găsit. Deschid o paranteză: ducem o cumplită lipsă de regizori; și noi, și alte teatre. Repertoriul e făcut la repezeală și cam la

nimereală. Nu se știe în perspectivă cînd, cine, ce montează.

□ Să înțeleg că vă e dor de planificare?

■ Da. În toate teatrele care se respectă există un program de perspectivă. Aici și oriunde. Era important să știi, înainte cu o stagionă măcar, ce joci. Te pregăteai, citeai, te gîndeai. Chiar dacă se mai schimbau titlurile, existau totuși niște repere. Eu, de pildă, acum o lună nu știam ce voi juca la "Nottara", chiar în stagiunea curentă. Am căutat de unul singur piese, pentru că acum intervin și alte probleme. Un actor la vîrsta mea... E mai greu ca acum 10-15 ani, cînd puteai să-l distribuie pe George Constantin cam în orice rol. Acum, la 60 de ani, e dificil să ataci un rol. Trebuie să-ți alegi cu grijă

regizorul, să te gîndești de șapte ori înainte de a acționa o dată. Asta se întîmplă și cu alți actori foarte buni al teatrului nostru - Alexandru Repan, Dana Dogaru, Ștefan Iordache, care ne-a redevenit coleg.

□ Printre momentele importante - importante și pentru teatrul românesc - din viața dumneavoastră pe scenă îmi vine acum în minte premiera Iona de Marin Sorescu în regia lui Andrei Șerban, la Teatrul Mic, unde era director Radu Penciulescu. A fost, dacă nu mă înșel, prima confruntare cu duritatea cenzurii. Ce a reprezentat pentru dumneavoastră acel eveniment și de ce, la revenirea lui Andrei Șerban în țară, nu s-a materializat o colaborare? Știu că ați fost printre primii cu care a discutat.

■ Povestea cu Iona, Șerban și cenzura e lungă. Pe vremea aceea Andrei era foarte tînăr, Penciulescu era tînăr, eu la fel. Greutățile ni se păreau lucruri obișnuite. E adevărat că am avut multe vizionări, că spectacolul a fost oprit. Apoi l-am jucat de vreo douăzeci de ori. S-au dat și niște premii. Nu știu dacă din pricină că s-a oprit sau fiindcă spectacolul era foarte bun... Cert e că nu s-a jucat atît cît am fi vrut noi. Poate de aceea ne-a rămas în minte ca un lucru deosebit. Andrei Șerban e de altă părere. Crede că Iona l-a adus numai nenorociri, că a

foast un punct negru în viața lui. În privința colaborării la întocmirea lui în țară, lucrurile s-au petrecut așa: mi-a spus că ar vrea foarte mult să lucreze cu mine, dar, întrucât eu nu activez la Național, e mai delicat. Îl înțeleg. Știu ce obligații are față de actorii Naționalului, mulți foarte buni și care, la rîndul lor, trebuie distribuiți. Acum vreo lună mi-a făcut o altă propunere. Din păcate, o plesă pe care eu deja o repetam la Teatrul Levant al Valeriei Seclu. Iarăși o complicație, nu intru în amănunte. În continuare, am o propunere din partea Naționalului. Nu știu cât de valabilă se va dovedi însă, fiindcă, după ce am stat atîta timp, acum se îngîmădăse prea multe. N-aș vrea să-l acuz pe Andrei Șerban, care are și așa destule pe cap ca să-l mai vină un reproș și din partea lui George Constantin.

□ Dar cu Liviu Ciulel, lîngă care ați făcut acel de neuitat Prospero? Sau cu Vlad Mugur? Cum de nu s-a întîmplat în acești trei ani nici o reîntîlnire pe scenă?

■ Ciulel vine rar în țară și atunci nu știe ce să facă mai întîi la Teatrul Bulandra. Nu-l trăsnește prin minte să se mai gîndească să-l invite și pe George Constantin. E firesc! Vlad Mugur m-a invitat la Odeon în perioada cînd a fost director. Mi-a oferit un rol, care nu m-a interesat însă. Dacă mai vine și îmi propune ceva care să ne intereseze pe amîndoi, voi lăsa totul la o parte și voi face un spectacol cu Vlad, pe care îl iubesc foarte mult, ca și pe ceilalți de altfel.

□ Tot istoriei teatrului îi aparțin și alte spectacole antologice de care v-ați legat numele. Mă gîndesc la Tango de Mrozek, la Regele Lear în regia lui Radu Penciulescu, spectacole care au demonstrat deschiderea față de nou, de avangardă. Vă simțiți la fel de atașat de ideile noi din teatrul zilelor noastre?

■ În primul rînd, trebuie să-ți mulțumesc că mă confunzi cu istoria teatrului! E și un fel de tristețe pentru mine, dar și un fel de mîndrie. Tristețe, pentru că mă faci să mă simt bătrîn. În al doilea rînd, vreau să-ți spun că eu nu știu bine ce se întîmplă cu mine în stagiunea asta, cît despre restul... Nu știu cine poate vorbi acum despre viitor, în situația cumpănită în care se află azi artele, teatrul. Dar la cîvă referiți, mai concret?

□ Iată, am aici un număr al buletinului UNITER din care putem afla despre o mulțime de proiecte deosebite în teatrul românesc: Teatrul franco-român, Programul teatral româno-britanic, Teatrul Aparté din cadrul lui Theatrum Mundi, pe lîngă alte inițiative ale teatrelor din țară...

■ Spre rușinea mea, n-am fost la nici unul din aceste teatre. Trebuie să vă spun însă că, în opinia actorilor în genere, aceste lucruri sînt numai ale UNITER-ului. Problema merită o discuție separată, pentru că privește nemulțumirile multor oameni de teatru.

□ Revenim la atitudinea fermă, tranșantă, de care ați dat dovadă întotdeauna prin interviuri curajoase, prin reacțiile la viziuni. Chiar în decembrie '89, cu puțin înaintea evenimentelor, într-o atmosferă încinsă, ați ripostat foarte violent cenzurii cu ocazia premierei cu Burghezul gentilom în regia lui Alexandru Dabija, aici, la "Nottara". V-ați temut vreodată de consecințe?

■ Nu e vorba de frică. Atunci era un fel de excitație pe care o simțeam cu toții. Eu am fost mai implicat pentru că s-a întîmplat să joc în spectacole cărora li s-a aplicat o cenzură singeroasă. Apropo de Burghezul... A fost un spectacol-manifest, așa a fost gîndit, așa a fost jucat. Dovadă că, imediat după revoluție, n-a mai avut succesul dinainte. Atunci, însă, mi s-a întîmplat un lucru deosebit. Am văzut cum sala sărea ca o minge. Nu mi-a fost dat pînă atunci să văd așa ceva. Pe urmă, spectacolul s-a suspendat, pe motiv, pasămite, că George Constantin s-a îmbolnăvit, e pe moarte. Asta fiindcă venise Tamara Dobrin și-l dăduse seama că spectacolul era un fel de bombă pusă sub scaunul cuiva. Pe urmă, dacă mă gîndesc la ce-am trăit cu Tango, cu Paradisul, 14-15 viziuni, cu opriri de spectacole... Asta producea un fel de excitație printre noi. Ne dădea curaj. Astăzi nu știu dac-am mai face așa ceva, pentru că eu,

cel puțin, sînt foarte scîrbit de ceea ce se numește politică și regret că o parte din colegii mei s-au angrenat foarte tare în acest tărîm, uitînd că meseria asta a noastră e superbă, e dumnezeiesc de frumoasă... S-o lăși pentru politică mi se pare trist, ca să nu spun un cuvînt mai dur.

□ Maestre, dumneavoastră nu sînteți numai un mare actor, sînteți chiar o instituție. Deși vorbiți cu modestie despre persoana dumneavoastră, aș vrea să vă întreb cum ați folosit acest statut în favoarea teatrului românesc?

■ Te rog să nu-mi mai spui nici "maestre", nici "instituție"... Mă faci să mă simt bătrîn și umilit. Tratează-mă cum m-ai tratat ani de zile, ca pe un prieten, ca să putem vorbi omenește. Ce-am făcut? Îți răspund că n-am făcut nimic, pentru că n-am fost în stare să fac nimic în comparație cu alții. Aș fi putut face mai mult, dar am fost leneș și nu m-am priceput. Poate dac-aș fi fost angrenat în mai multe lucruri aici, la "Nottara", am fi reușit mai bine. Dar eu, în privința asta, singur nu reușesc să fac nimic. O spun cu regret și cu rușine.

□ În decembrie '89, prin teatrele noastre a bătut un vînt de entuziasm. A fost simțită și o tendință de solidarizare de breaslă. Ce puteți spune despre asta acum?

■ Cred că toți așteptam o schimbare. Sigur, ea a venit, dar nu ala pe care o așteptam. Poate n-am realizat că lucrurile duc în altă parte. Eu n-am fost în ultima vreme în străinătate, dar mi-aduc aminte de ce am văzut, acum 10-15 ani, în Franța și în alte părți. N-am realizat atunci, dar acum îmi dau seama că, pentru a face bine meseria asta, ne trebuie ani, înălțativă, oameni care să i se dedice cu totul. Nu e de ajuns să faci spectacole bune. Trebuie să găsești și oameni care să se priceapă să le vîndă. Să știe ce marfă vînd, cum și de ce. Apoi, ca să faci spectacole bune e nevoie de regizori. Acum e un mare gol la acest capitol. La noi, la "Nottara", din patru regizori au rămas doar Dembinski și Cornișteanu. E foarte puțin pentru o trupă de circa 50 de actori. Ne-am așteptat să apară piese reprezentative, să ne repezim la capodoperele clasice. Nu s-a întîmplat așa. Eu, de trei ani, n-am jucat nimic. Am rămas cu Burghezul... Mai joc un rol mic în Nora. S-a întîmplat ceva... Nu numai cu mine. Gina Patrîchi, Sanda Toma, Cozorici, colegii mei de generație, au aceleași probleme. S-o numim și noi perioada de trecere. Dar ar cam trebui să ne așezăm să facem lucruri importante. Teatrul românesc e, cum se știe, unul dintre cele mai bune din Europa. Are forțe. Nu știu să le descoperim. Uite, acum lucrez la teatrul lui Vali Seclu, "Levant". Descopăr că ea este un mare organizator, cu o putere de a răzbate ulmitoare. Trece și prin zid. Fac o propunere: ea ar putea fi chiar ministru al culturii! E un om pregătît, știe să vorbească, să-și apropie oamenii. Își cunoaște interesele. Știe să răzbată. Pentru plesă pe care o facem acum, Fecioara și moartea, l-a întins o mîină de ajutor Teatrul "Nottara". Și bine a făcut. Teatrul "Levant" n-are sediu. Unul din directorii de la "Nottara", Maxim Crișan, pune mult suflet ca această premieră să iasă. Pe urmă, aș vrea să mai putem scoate o plesă la Sala Studio de la "Nottara". E în două personaje. Am invitat-o pe Irina Mazanitis, iar regizor este Mircea Cornișteanu. În zăpăceala pe care o trăim va fi ca un balsam. La "Nottara" se mai pregătește o surpriză: Mălăele ca regizor și interpret în Puricele în ureche de Feydeau. E momentul să luăm taurul de coarne. Să-l dea Dumnezeu noroc lui Mălăele și să aducă lumea la teatru.

□ Dar dumneavoastră înșivă ce vă urați?

■ Sănătate.

□ Veți împlini în curînd 60 de ani. Vă așteaptă o... sărbătoare?

■ Vreau să sar neobservat peste această dată. Nu vreau balramuri, șampanie. Nu e momentul. Mi-ar plăcea, însă, în 1996, dacă vom trăi, să putem aniversa cei 40 de ani de teatru. Eu și promoția mea. Chiar cu mare chef. Pe urmă... cînd vom intra în 2000!

martie 1993,

DOINA PAPP